

Gjennomgang av håndtering av enkelte problemstillinger/saker

1. INNVANDRING

a) Statistikk om kriminalitet og innvandring

Dette var en sak hvor jeg fikk informasjon dagen før NRK ønsket en uttalelse fra SSB. Bakgrunnen var at seksjonen som lager kriminalstatistikk hadde sagt nei til en forespørsel fra FrPs stortingsgruppe om å koble kriminalitet og landbakgrunn. Avslaget var begrunnet i at seksjonen ikke hadde kapasitet og var fylt opp med oppgaver fra kontrakten med Justisdepartementet. Det var også det svaret som ble gitt til alle som henvendte seg til seksjonen med forespørsel om nye oppdrag i dette tidsrommet.

SSB lager i dag statistikk på kriminalitet og statsborgerskap og det er gjort en grundig faglig vurdering av dette. Statsborgerskap fanger også opp personer som er på korttidsopphold, men som ikke er bosatt i Norge. Vedkommende som bestilte fra FrPs stortingsgruppe har tidligere vært ansatt i SSB og hadde tatt vare på hele e-post korrespondansen. Der fremgikk det at seksjonen hadde sagt nei, men at seksjonen også hadde prøvd å være hjelpsom og pekt på andre muligheter som man kunne se på uten å lage en fullstendig rapport.

Avdelingsdirektøren på området var syk og jeg synes ikke det var riktig at hennes seksjonsleder skulle møte mediene – NRKs Anders Magnus – uten noen erfaring med å håndtere en tøff mediesituasjon. Jeg valgte derfor å forsvare beslutningen utfra kapasitetshensyn i NRK og på Dagsnytt 18. Her ble jeg møtt med liten forståelse for at SSB med 900 ansatte ikke hadde kapasitet. Jeg valgte da umiddelbart å undersøke om det var andre i SSB som kunne imøtekomme FrPs ønske og lage en slik rapport, hvorpå forskningsavdelingen sa seg villig til dette. De utformet et tilbud til Frps stortingsgruppe, men Frp oppfattet at prisen var for høy, og takket nei. Som administrerende direktør er jeg ikke involvert i prising av enkelttilbud, denne vurderingen gjøres av fagavdelingen utfra en helt vanlig vurdering av tid som vil medgå til å gjennomføre et oppdrag. Til tross for at det ikke var tilfelle, ble det oppfattet av Frp at SSB satte en høy pris på oppdraget fordi SSB ikke ønsket å levere på et slikt oppdrag. Vi foreslo at Frp kunne innarbeide dette i Justisdepartementets neste kontrakt med bestilling til SSB, og dette ble gjort.

SSB er i rute med denne rapporten ift. det vi har lovet i kontrakten med justisdepartementet og vil levere en rapport av høy faglig kvalitet til avtalt tid i desember 2017.

b) Utvikling av innvanderregnskap

I et frokostintervju med DNS Eva Grinde uttalte jeg at innvandringsregnskapet var et sårt punkt og at hvis jeg hadde fått saken på mitt bord første gang ville jeg stilt spørsmål om dette var riktig utfra en etisk vurdering. Dette ble også fulgt opp i et intervju med DN.

Bakgrunnen for mitt svar var at jeg som administrerende direktør har forholdt meg til SSBs etiske regler fra 2007 som sier at «medarbeidere i SSB skal unngå å utarbeide undersøkelser eller formidle resultater slik at enkeltpersoner eller grupper blir skadelidende.

Etter dette fikk jeg en tilbakemelding fra FIN som mente at dette ikke var en vurdering som var innenfor min uavhengighet som statistikkdirektør. Jeg har senere lagt vekt på å formidle at SSB lever godt med at SSB skal produsere innvandringsregnskap, men at det må være gode og veldokumenterte metoder som ligger til grunn. SSB skal selvsagt levere statistikk og analyse på et så viktig felt som innvandring til bruk i forvaltning og politikk, men det er avgjørende at kvaliteten på leveransene er høy.

SSB utfører mye arbeid knyttet til innvandring og innvandrere. Vi har 42 statistikker som kommer jevnlig innenfor bl.a. innvandrere og lovbrudd, fengslinger, sysselsetting, utdanning, velferdsytelser osv. I 2011 gjorde vi en analyse av innvandrere og lovbrudd etter landbakgrunn for de som var bosatt (statistikken fanger også de som ikke er bosatt). I desember i år leverer vi liknende analyser. Integreringsavdelingen i Justisdepartementet betaler SSB over 13 millioner til innvandrerrelaterte statistikker/analyser/forskning i 2017. Antall publikasjoner (ekskl. statistikker) på innvandrerfeltet har økt fra rundt 5 ved årtusenskiftet til over 70 i 2016.

c) Prosess rundt rapporten om innvandring og offentlige finanser

Det har kommet frem påstander om at en rapport om innvandring og offentlige finanser ble trenert fra SSB-ledelsens side. I SSB stiller vi høye krav til rapporter vi sender fra oss. Det innebærer at alle rapporter blir grundig gjennomgått og vurdert av flere kompetente fagpersoner. Forskningsdirektøren godkjenner ikke rapporter før de holder et faglig høyt nivå.

Et førsteutkast til denne rapporten ble levert til forskningsdirektøren 9. mai. I tråd med standard prosedyre i SSB ble rapporten gjennomgått av flere fagpersoner, hvor flere var negative til leveransen. Fra mai og fram til oktober har det derfor blitt utarbeidet to reviderte rapporter. Den siste rapporten ble sendt forskningsdirektøren for godkjenning 2. oktober. Rapporten ble ferdig kvalitetssikret og godkjent 24. oktober, og ble lagt ut på SSBs nettsider 1. november. SSBs ledelse legger ikke politiske føringer på forskningen. For ordens skyld, rapporten har ikke vært på mitt bord og jeg har ikke godkjent rapporten.

d) Flytting av Erling Holmøy fra forskningsavdelingen til statistikkavdelingen

Innplasseringen av Erling Holmøy i statistikkavdelingen har av enkelte eksternt blitt koblet til at han forsker på innvandringsregnskap og at jeg har uttalt med spørrende til om det er riktig å lage et innvandringsregnskap.

Holmøy er en av 25 forskere som ikke er blitt innplassert i forskningsavdelingen. Prosessen rundt innplasseringene er basert på objektive kriterier som har vært kjent for de ansatte siden 24. august da dette ble presentert på et allmøte. Flere har reagert på at det de har oppfattet som en flink og profilert forsker ikke ble innplassert i forskningsavdelingen.

Jeg var klar over at da han ikke ble innplassert, ville det kunne vekke medieoppmerksomhet. Det ville imidlertid vært galt å ta politiske hensyn i innplassering av en medarbeider. Det var flere som var foran ham dersom flere skulle innplasseres i forskningsavdelingen etter de fastsatte objektive kriteriene. De objektive kriteriene ble klarlagt/lagt frem for FIN i september 2017.

For å imøtekomme FINs behov har jeg allerede informert Holmøy og en annen forsker som ikke var blitt innplassert i forskningsavdelingen om at de skal ta med seg sine arbeidsoppgaver inn i statistikkavdelingene. Begge fikk tilbud om dette før jeg gikk i møte med finansministeren mandag 30. oktober.

2. FORVALTNING OG ENDRING AV FORSKNINGSAVDELINGEN

a) Vridning mot internasjonal forskning

Vi har forankret tre prinsipper for forskningsavdelingen i styret;

- tilbakevirkning til statistikken
- relevante, norske og empiriske analyser og bidrag til det norske samfunnet
- en sammenhengende kunnskapskjede fra internasjonal forskning inn i analyse og modellarbeidet.

I innplasseringskriteriene har SSB-ledelsen vektlagt at forskerne har internasjonale publikasjoner på nivå II i tråd med et av prinsippene vi har trukket opp for forskningsavdelingen. Men vi har nok ikke vært flinke nok til å kommunisere at de viktigste endringene vi gjør i forskningsavdelingen er å stramme inn oppdraget til å være empirisk, norsk og relevant i tillegg til å gi tilbakevirkning til statistikkavdelingene. For å kunne levere god statistikk og analyser må det være høy kvalitet på forskningen, og kvalitetssikring av forskning skjer primært gjennom å delta i den internasjonale kunnskapsutviklingen.

Det alt vesentlige forskerne i SSB produserer av artikler vil publiseres i andre tidsskrifter enn nivå II tidsskrifter og slik vil det også være fremover. Kravet om én nivå II publikasjon hvert femte år er lavere enn det for eksempel Norges Banks forskere stilles overfor som er én nivå II publikasjon hvert 3. år. Vår strategi er i tråd med de anbefalingene som kom fra ekspertutvalget for NRFs virksomhet: «Høy vitenskapelig kvalitet er det viktigste fundamentet for at forskningen blir relevant for politikk, næringsliv og forvaltning. Relevant forskning med lav vitenskapelig kvalitet kan være til større skade enn gagn i samfunnet.»

Det er en reell uenighet i mange fagmiljøer om hvor mye internasjonal forskning SSB skal drive med.

b) Bekymring for modellene

Det har lenge vært behov for å se på SSBs modellportefølje og videreutvikle de SSB vil prioritere og utvikle nye. Dette oppfattes som angrep på den norske modellen av LO. Det er også dette som har vakt bekymring i TBU (Teknisk beregningsutvalg) og de har sendt brev til regjeringens kontaktutvalg med sin bekymring. Regjeringen har valgt å følge min linje her ved å si at SSB er uavhengig. Før møtet i regjeringens kontaktutvalg sendte jeg et eget brev til

Finans- og Arbeidsdepartementet hvor jeg redegjorde for at SSB vil opprettholde sine leveranser overfor TBU og gav da lovnader om at makromodellene ville forbli i forskningsavdelingen. Dette ble gjort før vi hadde fattet vedtak om prinsippene i styret.

c) Endringsprosesser i forskningsavdelingen før sluttrapport fra statistikklovutvalget

Utfordringen i SSB var en for lite utviklings- og forskningsorientert avdeling med svakt samarbeid med statistikkavdelingene og forskere som opererte utenfor SSBs kjerneoppdrag. Det var også mange spørsmål fra universitet og høyskolesektoren til SSBs forskning. SSBs ledelse vurderte at dette var fundamentale utfordringer som det var nødvendig å starte en prosess for å håndtere. Lovarbeidet knyttet til Statistikklovutvalget kunne ikke forventes å være ferdigstilt før 2019. Ledelsens og styrets vurdering var at vi ikke kunne vente så lenge før nødvendige endringsprosesser ble igangsatt. Dette har løpende vært forankret med FIN.

Vår vurdering var også at vi kunne reversere noen av tiltakene dersom de skulle vise seg å ikke være i overensstemmelse med lovutvalget. Siden det ikke er oppsigelser, ville personene og kompetansen fortsatt finnes i SSB og kunne således omallokeres dersom det skulle bli behov for det. Opprinnelig skulle endringene i forskningsavdelingen være gjort unna på ett år, i god tid før lovutvalget skulle levere sin innstilling i desember 2017.